

»Ne morem gospodična, kakor bi rad.«

Zvonec je zabrnal drugič. Gospod, naj Vam pripovedujem, kako sem si brisala solze z našmin-
kanih lic, kako sem si drgala vlažne roke ob roka-
vih, kako sem si hladila vroče sence z robcem?
Ležečega Poljaka nisem upala pogledati. Krikniti
bi morala od sramu, če bi me zadel njegov trpeči
pogled. Zastor se je razmaknil — in stala sem tam,
kjer je ležal on pred desetimi minutami. Žaganje
je bilo skrbno razgrabljano, ni se poznal odtis
padlega telesa. A meni se je zdelo, da vidim kri,
samo kri pod nogami. Ta kri, gorka in vonjava še,
žari, kipi, vre, ne more umreti. In on kliče iz nje
s slabotnim glasom, kliče, zakaj hodim po njem, po
živem, po njegovih zlomljenih, bolečih udih! Kri, iz
katere se odpirajo njegove oči, tako mile in dobre,
globoko zasenčene, kakor je mila in dobra in glo-
boko zasenčena le moška žalost.

Odpustite mi, da Vam pripovedujem še nadalj-
nje. Samo to naj Vam povem: plesala sem, resnično
plesala svoj ogrski ples s pištolami, plesala na
tistem mestu, kjer je ležal on pred desetimi minu-
tami, vijoč se od silne bolečine, plesala, plesala,
plesala veleslavnemu, naklonjenemu občinstvu v
oči, v usta, v senzacijski glad, v njegovo podlo srce,
v nizko, živalsko dušo njegovo — plesala, da sem
si ranila noge do krvi, da so mi letele cunje z bo-
kov, da sem si razplesala obleko s telesa —

In odslej vem, da je občinstvo žival, ki nima
duše, ki ima le žarek življenja v sebi, duši podoben,
teman, zamolkel žarek, skrivnost živalskega bitja.«

Nasmehnila se je, ko da je življenje vzlic ta-
kemu spoznanju vendarle lepo, in iztegnila svojo
belo roko preko mize proti oknu.

»Poglejte, naš cirkus ima že belo kučmo in
kako živo žari lepak na belini snega!«

DR. JOS. LOVRENČIČ: TRNJEVE VRSTE.

Skice iz težke sedanjosti.

I. UVODNA.

Ali se nisem poslovil od Tvojega groba, mati?

Brat, ali Ti nisem dal roke?

Oče in sestra, kaj bi radi?

Pomlad je cvetela: Zelena in bela, rumena in
modra in rdeče nadahnjena. Solze v očeh sem jo
gledal in težko misel v srcu.

Iz vlaka zadnji pogled na Tvoj grob, mati.

Oddaleč sem Ti stisnil roko, brat.

In tudi vaju, oče in sestra, sem pozdravil.

Lepa je Gorenjska in lepi so njeni dnevi: jaz
sem jih živel težko. Lepi so večeri na Gorenjskem:
korak mi je bil plah.

Vsako noč sem Te slišal, mati.

Vsako noč sem Te videl, brat.

Odprl sem oči iz polsna, prižgal svečo: vaju
ni bilo. Le sova je skovikala ...

Zdaj mi je jasno: mama Te je spremljala,
brat, in prišel si po slovo — —

Še nisem miren: oče in sestra, kaj bi radi?

II. BEGUNKA.

Prišla je na vrh in se ozrla. Vedela je in ču-
tila: vsi, ki so šli pred njo, so se ustavili in ozrli. In
vsi so vzdihnili.

Mesto slovesa od doma.

Mesto vzdihov.

— Z Bogom! —

Doma je pustila očeta in mater — oba stara,
oba betežna. Kaj bo ž njima, je pomislila in zabila
nase, ki je šla revna in uboga na neznano pot.

Dolga je pot čez gore, čevlji se strgajo.

Dolga je pot čez gore, brašno poide.

Prišla je v dolino med tuje ljudi.

— Ljudje božji! ...

Ljudje božji so jo videli sestradano in one-
moglo, videli so strgane čevlje v njeni roki in okr-
vavljene in vse nabrenkle noge in ji niso rekli:
počij pri nas! — Zajokala je in šla dalje. Prišla je
do trga in obnemogla. Čakala je in čakala ... Prišel
je orožnik in se je usmili. Prihodnji vlak jo je od-
peljal proti Ljubljani — —

In mi smo bratje in sestre!

* * *

40 mož — 6 konj.

Stotina ljudi — nič konj.

Iz vseh krajev Obsočja so stisnjeni — dva je-
zika govorijo in razna narečja, a v srcih vseh
krvavi ena misel: dom.

»Odkod si, deklé?«

— Iz Bovca. —

Čepela je v kotu, obraz med dlanéma. Oči,
utrujenomirne, so čudno strmele vedno v isto smer.

»Kam gledaš?»

— Domov. —

»Poveretta!»

»»Mi vsi gledamo domov.««

»Si lačna?»

— Sem. —

»»Kdaj si jedla?»«

— Pred tremi dnevi. —

»Poveretta!» Tuja žena je odvezala culo in ji dala kos kruha. Hvaležno jo je pogledala in beli zobje so se zagrizli v borni kruh.

Vlak je obstal — kdove kje — in dekletce se je vse streslo. In šlo je. Njene oči so bile utrujeno-mirne in čudno čudno so strmele vedno v isto smer.

Domov, domov!...

* * *

Otroci so zavriščali, žene so se spogledale in zajokale, starčki so vzdihnili: Dekletu so čudno čudno zabliskale oči; vstala je, razširila preko glav roke in zapela tako čudno, tako čudno.

»Ti si vesela?»

Preslišala je in pela.

»»Zakaj poješ?»«

Pela je naprej.

— Bog ve, da ni zadnja! — je rekel star mož. In vse bolj tesno je postalo med stotino ljudi.

Vlak je obstal — Kdove kje — in dekleta so odpeljali. Njene misli so našle dom. Vesela je, smeje se in poje, poje.

Težka je blazna pesem.

III. MIMOGREDE.

Sedel sem v vlaku, gledal gorenjsko jesen in mislil na dom. Kolesa so pela: — — nikdar več, nikdar več — —

Nikdar več?

Voz je bil poln Poljakov, ki so se vračali domov. Med njimi je bil petdesetleten mož in jih blagroval in pomiloval.

»Veseli greste. Bogvé, kako vam bo pri srcu, ko ugledate dom. Težko, da boste veseli!»

Iz besed sem spoznal Tolminca. Domači naglas je preglasil pesem kolesja.

— Kam pa? —

»Domov.«

In povedal mi je, da se vrača v pogoreli Zatoimin. V Ljubljani je bil. Hči je zblaznela ob grozotah pustošenja in peljal jo je bil na Studenec.

Vse je pripovedoval, kakor da pravi nekaj čisto vsakdanjega. Groza me je prevzela. Stisnil sem se k oknu in zastrmel v večer, ki je padal na jesensko pokrajino. Mimo okna so se vile ognjene strune, naprej in naprej in brez konca, kakor da prihajajo od Soče...

V sencih mi je začelo bítí.

Ne, niso ognjene strune. Brzjavne ognjene žice so in širom domovine gredo! —

Ne, tudi žice niso. Iskrene življenja so, ki ugašajo, da bomo videli, kako grozna je tema!

— — nikdar več, nikdar več, nikdar več —

Nič več nisem mogel priti iz takta. V sencih mi je bilo in slišal sem tisoče in tisoče.

OGLEDALO.

Mimo zrcala so šli
in vsi so za hip si pogledali v lica, v oči.

»Življenje — vredno življenja!« se je zadovoljil filister.

»Življenje — nevredno življenja!« je obsojal filozofije magister.

»Kaj boš gledal nazaj!« se je idealist okregal.

In cinični praktik je mislil: »Pravzaprav kujon! — —

Pa svet je itak kameleonov koncert,
ki si prikrajajo misli za vsakdanji desert.

Sam sebe našel ne boš, za prazen nič bi se begal!»

A vsi so naredili pred sabo globok poklon — —

Le sirota, od rojstva slep, je zaplakal sam nad seboj
in je molil in klet: »Bog s teboj!

Ponižnost, ubožnost in skromnost srca
so najžlahtnejše rožice sveta.«

Jože Plot.